

DE NIEUWSTE ONTWIKKELING VAN DEN BIBLIOTHEEK-CATALOGUS.

OPENBARE VOORDRACHT GEHOUDEN BIJ DE AANVAAR-
DING VAN HET AMBT VAN BIBLIOTHECARIS DER
RIJKS HOOGERE LAND-, TUIN- EN BOSCHBOUW-
SCHOOL TE WAGENINGEN, DEN 10^{EN} MEI 1917,

DOOR

DR. F. C. WIEDER.

*Zeergeleerde Heeren Directeur en Leeraren
van de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Bosch-
bouw School,*

*Dames en Heeren, Assistenten en Studenten,
en verder allen hier tegenwoordig,*

In den tijd, toen de bibliotheken nog schaarsch waren en men er zich nog rekenschap van gaf, welke elementaire eigenschappen een bibliothecaris moest bezitten, heeft eens een wijs man gezegd: „Een bibliothecaris die *leest*, is verloren.” Wat zou deze waarnemer echter wel gezegd hebben van een bibliothecaris, die *spreekt*, die spreekt in het openbaar?

Het is met grooten schroom, dat ik ertoe overgegaan ben U dit uur uit te noodigen om mij aan te hooren, en ik heb dit alleen gedaan in de overtuiging dat de bibliotheek in Uw midden bizondere belangstelling ondervindt, een overtuiging die bij mij gewekt werd in de gesprekken die ik met mijn hooggeschatten voorganger vóór mijn komst in Wageningen hield en die versterkt is in de enkele weken, dat ik met de bibliotheek mocht kennis maken.

Ik mag echter niet ontkennen, dat ik toch gaarne deze openbare voordracht op mij genomen heb, omdat zij mij

in de gelegenheid stelt mijne gedachten over het bibliotheekwezen te uiten.

Er is een tijd geweest, dat het een bibliothecaris allermintst als een fout aangerekend kon worden, dat hij schreef; in tegendeel, — dat het zijn grootste deugd was te schrijven. Dat was in den tijd, toen de bibliothecaris en de auteur één en dezelfde persoon waren, dat was in den tijd, toen de geheele bibliotheek uit één boek bestond.

Deze tijd ligt, evolutionair gesproken, nog niet zoo lang achter ons, tenminste voor de landbouwwetenschap.

Ik heb hier het oog op één der eerste of wellicht het eerste wetenschappelijke boek, dat in West Europa over den landbouw werd uitgegeven, het standaardwerk uit de zestiende eeuw, het U allen bekende geschrift van K. STEVENS en I. LIEBAUT, uitgegeven onder den titel: *De veldbouw ofte Lantwinnighe*. Oorspronkelijk in het Fransch geschreven, verscheen een Hollandsche vertaling te Amsterdam in 1588. Laat ik U even uit de voorrede van het boek zelf een overzicht geven van den inhoud van dit werk.

De „Inhout des Boecx” luidt dan alzo:

„In desen lesten druck der Landtwinninghen wordt verhaelt al wat van noode mach wesen om een Hoeve te bouwen: de veranderinghen ende verscheydenheden des tijts te veur-sien: den omloop ende de crachten der Sonnen ende Manen aengaende de Landtbouwinghe te verstaen: de crancke arbeyders te ghenesen: allerley ghedierte ende ghevoghelte te voeden ende te ghenesen: Warmoes-hoven, Cruydt-hoven ende Fruyt-hoven te maecken: Orangie-boomen, Citroen-boomen ende andere vremde boomen te planten: Byen te houden: Conserven te maecken: vruchten, bloemen, wortelen ende schorssen te confijten: honich ende wachs te bereyden: allerley oeft-boomen te planten, enten ende heylen: cider, appel-dranck, peyr-dranck, sorben-dranck, ende olien te maecken: wateren ende olien oft quint-essencien van alle materien den Landtlieden dienende te distilleren, met veel figueren van Alembicken oft helmen tot distillacie der selver: den spinnenden zijworm te onderhouden: bemden, vijvers, ende staende wateren te maecken ende te onderhouden: visschen te vanghen: om met een stroohalm inde handt de ure van een dach te weten: noch een instructie om landt te

meten: acker-landt te winnen ende te bouwen: broodt te backen: pastey-gheback te maecken: bier te brouwen: wijn-gaerden te oeffenen: medicinaele wijnen te bereiden: allerley hout te planten, warande, reygerije, ende parck veur de wilde beesten te maecken, midtsgaders den Wolvenjacht."

Mij dunkt onder het lezen van deze woorden heeft ieder der leeraren onder U, die mij met Uw tegenwoordigheid verblijdt, den tak van wetenschap hooren noemen, waarvoor hij verantwoordelijk is. De hoofdstukken van dit eerwaardig geschrift zijn als zoovele handbibliotheken, en afdeelingen der centrale bibliotheek.

En dit werk is niet een compendium, waarnaast ik U uit dienzelfden tijd monographiën en onderzoekingen over speciale onderwerpen zou kunnen voorleggen. Het is het eenige en vertegenwoordigt, naast enkele werken op botanisch en zoologisch gebied, de geheele landbouwbibliotheek. En het doet het op zeer volledige wijze; zelfs voor het genezen der kranke arbeiders is gezorgd. Misschien is het in dat opzicht onze landbouwbibliotheek der negentiende en twintigste eeuw lang vóór geweest.

Toch weten wij allen dat het onjuist zou zijn de groote uitbreiding in boeken als een verschijnsel te beschouwen uitsluitend eigen aan den landbouw. Hetzelfde verschijnsel doet zich voor bij alle technische en exacte wetenschappen. Ook de literatuur over de wiskunde, over de werktuigkunde, over de scheikunde, is van ééncellig in de zestiende eeuw tot een zeer gecompliceerd organisme geworden. Het is dus niet een landbouwverschijnsel, noch een wiskundig, noch een technisch, noch een scheikundig.

Het is een *bibliographisch* verschijnsel en de oplossing van de vraagstukken, die deze ontwikkeling en uitbreiding met zich brengen, moet langs *bibliographischen* weg gezocht worden, dus niet door een landbouwkundige, een wiskundige, een technicus, een scheikundige, maar door een boekenkundige, een bibliograaf.

De taak der bibliotheek in handen te stellen van een bibliograaf is in den tijd waarin wij thans leven van nog grootere noodzakelijkheid dan in de periode die aan den onze voorafgaat, omdat er in de boekkunde nieuwe dingen gaan gebeuren en de oude overgeleverde methoden niet meer ver genoeg strekken om aan de eischen, die

men thans aan een bibliotheek stelt, te kunnen voldoen.

De vraag naar vakliteratuur is in de laatste jaren zoo toegenomen en daarmee ook de productie van die literatuur, dat de orde en regelmaat, die in vroegeren tijd naar andere behoeften georganiseerd waren, in alle bibliotheken verbroken zijn. Men moet oude beproefde usances op zij zetten en zich met noodmaatregelen redden, en allengs blijkt dat die noodmaatregelen blijven en ten slotte aan de oude beproefde usances niet meer gedacht wordt.

Er is in de bibliotheekwereld *beweging* gekomen, en elke nieuwe aflevering der bibliographische vakliteratuur brengt nieuwe meeningen, nieuwe systemen. De beweging is zóó sterk geworden, dat de grondslagen los worden, en men de vraag stelt wat dan eigenlijk wel een bibliotheek is.

Ik kan U mijn voorstelling van de bibliotheek niet beter duidelijk maken, dan door een beeld te gebruiken, geleend uit onze eigen practijk.

Een bibliotheek is een *boom*, die alle jaren om zijn stam een nieuwen jaarring vormt, waarin het leven van den boom zich manifesteert.

De stam zelf is dood en elk jaar sterft de levende jaarring en manifesteert zich nieuw leven in een nieuwen jaarring.

Deze zich steeds vernieuwende jaarring is het leven der bibliotheek. De Bibliotheek is wat er jaarlijks bijkomt en niet in de eerste plaats wat er van ouds zich bevindt. Het oude bezit is als de stam van den boom dood, doch, evenals die stam, onmisbaar, want om dien stam vormt zich de nieuwe jaarring, die zonder den stam zich niet kan ontkwelen.

Het oude bezit van een bibliotheek is min of meer fossiel. En ik bedoel hier niet mede uitsluitend de boeken uit vroegere eeuwen. Jaarlijks groepeeren zich overleden boeken bij de oude. Er zijn zelfs werken van 1916 — de auteurs dier werken zijn hier afwezig natuurlijk, — die nu reeds hun graf in de bibliotheek gevonden hebben.

Toch is de waarde van de oude boeken voor de practijk niet te onderschatten. Elk boek dat opgang maakt stelt zijn voorganger buiten gebruik. Zoo komt er langzamerhand op elk gebied in de bibliotheek een uitgebreide massa van ongebruikte boeken. Zou men deze boeken nu niet moeten verwijderen? Deze boeken, die nog niet leeren de nieuwste

methodes, die nog onkundig zijn van de nieuwste vindingen en ontdekkingen, die nog theoriën huldigen die niet meer opgaan, zijn die niet schadelijk, vooral in de hand van nog onervaren jongelieden, die op het pad der wetenschap nog een krachtigen steun behoeven?

Geenszins, al zal men die zoogenaamde verouderde boeken niet bij voorkeur in de handen wenschen van studenten van het eerste jaar. Elk boek had, toen het verscheen, een reden van bestaan, welke het ontleende aan het essentiele dat het bevatte, het nieuwe dat de auteur erin gelegd had. De plaats nu van dit boek wordt na langer of korter tijd in de practijk ingenomen door een meer modern, waardoor het in onbruik geraakt, zonder dat dit moderne volkomen het essentiele van zijn voorganger reproduceert. Het buiten gebruik stellen heeft dus een, zij het ook aanvankelijk onmerkbaar, verlies ten gevolge. Dit nieuwe boek vindt ook misschien reeds spoedig een opvolger, en weer gaat er iets verloren. De verliespost groeit aan en eindelijk is er met de jaren een leemte ontstaan. Bij intensieve studie en voorbereiding tot intensieve practijk ontdekt men die leemte, en grijpt men terug. Nu komt de taak van de Bibliotheek, die de verouderde en in onbruik geraakte boeken bewaard heeft.

De taak van de Bibliotheek is dus voor een deel een historische. Zij bewaart de denkbeelden van het verleden, en de herinnering aan het pogen en de proefnemingen van het voorgeslacht.

Dit is de roeping en het nut van den ouden, dooden stam, — nu de levende jaarring.

De bibliotheek leeft in datgene wat er jaarlijks inkomt. Dit leven zoekt zijn bevrediging in uitbreiding in de ruimte, en zou die dan eerst vinden, wanneer de Bibliotheek jaarlijks alles ontving, wat, — ik bepaal mij thans tot de bibliotheek te Wageningen, — op het gebied der land-, tuin-, en boschbouwwetenschappen verschijnt, niet alleen in ons land, maar over de geheele wereld.

Deze volledigheid is onbereikbaar, maar wij streven ernaar die zoo dicht mogelijk te bereiken, met alle middelen, die ons ten dienst staan:

een goedgezinde regeering, die telken jare grootere gelden ter beschikking stelt;

een steeds toenemende uitbreiding der publicaties van de Landbouwschool, zoodat het ruilverkeer grooter en belangrijker wordt;

een toenemende staf van assistenten, waardoor steeds meer het aanknoopen van relaties uitvoerbaar wordt en de ruimere toevloed van aanwinsten kan blijven beheerscht worden.

Is het doel van de bibliotheek dus tweeledig: in de eerste plaats het mogelijk maken van een tot op het oogenblik bijgewerkt beeld van den stand van de landbouw-wetenschap of van elk onderdeel en de eraan verwante wetenschappen, — in de tweede plaats elke methode die thans in toepassing is en elke bijzondere wetenschap in zijn ontwikkeling te volgen — ik kom thans te spreken over de technische middelen die haar ten dienste staan tot bereiking van dat doel.

En dan noem ik in de eerste plaats den *Catalogus*.

Men kent er in het algemeen twee: de alphabetische en de systematische. Het was een groote gebeurtenis in de geschiedenis van het bibliotheekwezen, toen de alphabetische catalogus op losse blaadjes voor het eerst werd toegepast. Deze kaartcatalogus was een groote verovering, en werd de grondslag, waarop het mogelijk werd de steeds aangroeiende massa dag voor dag te registreeren en daardoor te blijven beheerschen. De kaart-catalogus heeft de groote ontwikkeling der bibliotheken in de tweede helft der negentiende eeuw mogelijk gemaakt.

Hetzelfde systeem van losse blaadjes heeft men ook toegepast op den systematischen catalogus en beide te zamen, in hun min of meer monumentale kasten in laadjes of in loketten opgeborgen, hebben lang gegolden voor volmaakt, de systematische catalogus even voortreffelijk als de alphabetische.

Dit algemeen enthousiasme voor beide is echter langzaam aanmerkelijk ingekrompen en men is thans zoover gekomen, dat men moet zeggen dat de tijd van beide voorbij is. En hoewel nog vele jaren die komen zullen, de catalogussen op losse bladen zullen in gebruik blijven, begint men toch allengs meer te bespeuren, dat aan beide ernstige bezwaren verbonden zijn, zoodat ik aan geen van beide een voortgaanden bloei durf voorspellen. Beide hebben hun hoogtepunt bereikt en gegeven wat ze konden,

er kunnen geen nieuwe dingen meer van hen verwacht worden.

Het hoofdbezwaar, dat men thans tegen den Alfabëtischen Catalogus heeft, is zijn volledigheid. Theoretisch zijn grootste deugd, is ze hem in de practijk tot een gebrek geworden. Bij het zoeken naar een bepaald werk, moet men steeds meer materiaal doorsnuffelen vóór men zijn vondst gedaan heeft. Het opzoeken der titels neemt steeds meer tijd in beslag en in onze groote bibliotheken, die in hun catalogus de litteratuur van alle wetenschappen over verscheidene eeuwen omsluiten, is het opzoeken in den alfabëtischen catalogus tot een hinderlijk tijdverlies geworden. Voeg ik er nu bij dat het zelfde bezwaar den dienst der bibliotheek bemoeilijkt, ook bij het invoegen der nieuwe titels, dan mag ik dit bezwaar als zeer ernstig beschouwen en als belemmerend aan de geregelde ontwikkeling der bibliotheek.

Hetzelfde bezwaar geldt in veel meerdere mate voor den systematischen Catalogus en het is in onze groote bibliotheken reeds zoover gekomen, dat men bij voorkeur den grooten systematischen catalogus mijdt, en zich liever behelpt met middelen buiten de bibliotheek-administratie om.

Uit een advies, onlangs door bibliothecarissen gegeven, is gebleken, dat overal de Alfabëtische Catalogus veel meer gebruikt wordt dan de Systematische, dat zelfs het gebruik van beide niet tot elkaar in verhouding staat. Eén bibliothecaris heeft zich zelfs zoo sterk uitgesproken, dat de Alfabëtische Catalogus 50 maal, zegge 50 maal meer gebruikt wordt dan de Systematische.

Hieruit blijkt wel duidelijk, dat de methode toegepast op den Alfabëtischen Catalogus niet de meest gewenschte is voor den Systematischen.

Er is hier iets niet in orde en er moeten hoog noodig andere maatregelen genomen worden. En er is keus daarbij. Men heeft reeds op verschillende manieren getracht den geëikten Systematischen Catalogus door verbeteringen en wijzigingen tot nieuw leven op te wekken. Men heeft de fout gezocht in de indeeling der vakken en gemeend door een rigoureuus opgesteld systeem van classificatie een stevigen, geharden weg te kunnen banen. Ik noem U slechts het zoogenaamde *decimale systeem*, dat zooveel aanhangers vindt. Men meent met dit systeem de boeken te kunnen indeelen, zooals Linnaeus het de levende natuur deed.

Een andere proefneming, die door de moeilijkheid van zijn uitvoering weinig navolging vindt, is de Gemengde Catalogus, waarin de titels der boeken en der onderwerpen waarover zij handelen, in één doorlopend alfabet vereenigd zijn. Boeken over den Eik bijv. staan op de letter E, evenzeer als werken over Erfelijkheid. Daartusschen in staan werken van den schrijver Ellis. Het principiëele voordeel van dit systeem is dat men gebroken heeft met de fictie, dat de boeken in een bibliotheek in een oorzakelijk verband tot elkaar staan, zoodat het eene in den Catalogus dichter bij het andere moet staan, omdat er verband tusschen beide is, een verband dat echter niet gelegd is door de auteurs dier boeken, maar door den bibliothecaris. Men is bij den Gemengden Catalogus tot de erkenning gekomen, dat elk boek op zich zelf bestaat.

In een voordracht voor korten tijd gehouden door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis ¹⁾ over de heidensche of animistische wereldbeschouwing, kwam zijn hooggeleerde tot de ontdekking dat deze ook in de beschaafde samenleving een groote rol speelt. Hoewel onze natuurphilosophen onder een geheel ander inzicht in de natuur werken, dan de primitieve mensch, blijkt het dat zij zich houden aan de begrippen stof en natuurkracht. Deze natuurkrachten, bijv. electriciteit, zwaartekracht, licht, warmte, scheikunde, aantrekking, levenskracht enz. worden daar aangewend, waar ons weten ophoudt. Deze *algemeene begrippen*, die schijnbaar zoo *algemeen begrepen* worden, zijn niet anders dan animistische voorstellingen, waaronder wij een reeks verschijnselen, die wij niet verklaren kunnen, te zamen vatten, omdat naar onze opvatting ze met elkander in verband staan.

Ook in het bibliotheekwezen is dit animisme zeer verbreid en viert zijn hoogtij in het decimale systeem.

Immers: theologie, letterkunde, rechtsgeleerdheid, wis- en natuurkunde, en geneeskunde, — om de oude universitaire indeeling van het menschelijke weten te noemen, — zijn zij ook niet slechts namen voor een complex van verschijnselen, die alleen maar naar ons inzicht voldoende op elkaar gelijken om ze te zamen onder één rubriek onder te brengen?

¹⁾ Zie Tijdschr. Aandr. Genootschap 1916, bl. 426.

Een groot theoretisch voordeel van den Gemengden Catalogus is dat hij dit animisme overslaat.

Maar — ik verlaat nu de theorie en keer terug tot de practijk — men zal zich ten slotte aan elk systeem aanpassen en wanneer men eenmaal het principe heeft verstaan en de bibliothecaris bij zijn indeeling zich streng aan het principe houdt, zal men ook met meer of minder moeite de boeken vinden die men zoekt.

Aan elk dezer systemen kleeft echter een gemeenschappelijke fout, namelijk dat bij de uitbreiding der bibliotheek elke rubriek zich uitbreidt, waardoor het overzicht moeilijker wordt en de verouderende boeken steeds meer den zoeker in den weg staan. Dezelfde fout dus die den Algemeenen Alphabetischen Catalogus aankleeft.

De moeilijkheid zit hem in die verouderende boeken, algemeener uitgedrukt: de moeilijkheid is daarin gelegen, dat men bij al die systemen niet de scheiding maakt van de actueele bibliotheek en de historische bibliotheek.

Een groote stap tot de oplossing van dit vraagstuk heeft men gedaan in één der grootste bibliotheken der wereld: in de bibliotheek van het Britsch Museum te Londen. De enorme, cirkelvormige leeszaal heeft men door straalsgewijs geplaatste boekenkasten ingedeeld in een aantal afzonderlijke vertrekken. In elk dier appartementen heeft men de boeken geplaatst van een speciale tak van wetenschap, de daar geplaatste boeken zijn met zorg gekozen door een vakgeleerde, en omvatten de nog in gebruik zijnde standaardwerken en de nieuwste handboeken. Elk appartement bevat dus een handbibliotheek, waaruit, en dat is het cardinale punt, na verloop van een zeker aantal jaren, verwijderd worden, weder door een vakgeleerde, alle niet meer gangbare boeken. Ik voeg erbij dat van elk dezer handbibliotheeken een catalogus aanwezig is en de boeken op open planken staan, voor de bezoekers bereikbaar.

Dames en Heeren, het doet mij een groot genoegen, en het zal U niet minder tot voldoening strekken, te kunnen zeggen, dat de toestand der bibliotheek in Wageningen in principe zeer veel gelijkjt op dien van de bibliotheek van het Britsch Museum.

Wij hebben hier hetzelfde principe van handbibliotheeken,

geleid door deskundigen. Het is een geluk voor Wageningen, dat de toestand die hier uit de praktijk geboren is, blijkt in zich te bergen de kiem van de meest modern ingerichte bibliotheek, een toestand waarnaar vele bibliotheken in ons land en daarbuiten als een ideaal opzien, zonder dat ze wellicht weten dat wij op weg zijn dien hier te bereiken.

Het principe der handbibliotheken biedt groote voordeelen:

De bibliothecaris heeft voor elk vak de beste voorlichting, die hij kan wenschen.

De bezoeker komt allicht bij zijn onderzoek in aanraking met den leeraar, en heeft bij de keus zijner literatuur een voorrecht, dat hij aan geen enkele onzer groote bibliotheken in die mate kan verkrijgen.

En dan noem ik het grootste voordeel het laatst: *dat men het boek op de plank ziet staan*. Ik ben een beslist voorstander, niet alleen van een open deur, maar ook van de open plank, „the open shelf,” zooals men gaarne in bibliotheekkringen het in het Engelsch uitdrukt. Het nut daarvan is, ondanks alles wat er tegen ingebracht is, zoo evident, dat niemand in zijn particuliere studeerkamer zich een catalogus op losse bladen zou wenschen en zijn boeken op zolder zetten. Vereenigd met de persoonlijke leiding van deskundigen kan men van een bibliotheek die zoo ingericht is, de schoonste resultaten verwachten.

Ik mag echter niet verzwijgen dat de uitvoering van dit principe bij de tegenwoordige plaatsing der Wageningische bibliotheek op eigenaardige moeilijkheden stuit. Tusschen de leeszaal van het Britsch Museum en de van 8 zitplaatsen voorziene leeskamer in het hoofdgebouw der Nederlandsche Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool is een groot onderscheid.

Maar de persoonlijke leiding van deskundigen is hier even goed of misschien nog beter, en daar komt het in de eerste plaats op aan.

Want bij het groote niet te formuleeren voordeel dat een bibliotheek voor studie en onderzoek biedt, vergeeten men niet te bedenken, dat het boek in zijn geschreven taal slechts een reproductie geeft van het gesproken woord en dat ver boven wat boeken kunnen geven, het gesproken

woord gaat. Ook deze gedachte begint in de bibliotheekwereld meer en meer op te komen. Waar er een tijd was, en die ligt nog niet ver achter ons, ja plaatselijk is die tijd er thans nog, dat men zwoer bij den titel op het fiche, de strook, de kaart, of hoe men dit instrument noemen moge, is men eerst gaan vragen naar het boek zelf en daarna naar persoonlijke voorlichting.

Hoe zal nu in een omgeving als de onze in Wageningen de systematische catalogus eruit zien? Ik geloof dat het antwoord in al het voorafgaande ligt opgesloten. U zult van mij geen directe invoering van het decimaal systeem kunnen verwachten, noch zal ik U na verloop van een eenigszins langeren tijd een gemengden catalogus voorleggen.

Wat U mij in den eersten tijd zult zien doen: dat is proeven nemen in verschillende richting, proefnemingen, die de dagelijksche praktijk zal ingeven.

Een systematische catalogus moet zich aansluiten bij de dagelijksche praktijk. Die praktijk is steeds wisselend, want de studie verandert langzaam, maar gestadig van richting. Deze veranderingen en wisselingen moet de systematische catalogus medemaken. Hij moet bewegelijk zijn, even bewegelijk als de studie zelf.

Hoe ik mij zulk een *bewegelijken* systematischen catalogus voorstel? Als basis stel ik mij de indeeling naar handbibliotheken voor. Men bedenke daarbij echter, dat die verdeling niet een theoretische is naar takken van wetenschap, maar een practische. Een boek komt in een handbibliotheek omdat het daar op dat oogenblik noodig is. Zoo kan ook, in het algemeen gesproken, een boek weder de handbibliotheek verlaten en teruggaan naar de centrale bibliotheek, zoodra het daar geen nut meer doet, hetzij omdat boek verouderd is, of nog veel meer, omdat in die bepaalde handbibliotheek een zwenking in de studie plaats heeft. Een bewegelijke Catalogus en — bewegelijke boeken. Een bibliothecaris moet er niet tegen opzien de boeken te verplaatsen, waar het noodig is.

Ik voeg erbij dat deze bewegelijkheid zich vooral zal bepalen tot de actueele bibliotheek, maar dat voor de historische bibliotheek veel meer vastgehouden zal worden aan een blijvende indeeling.

Men houde in het oog, dat de Systematische Catalogus gesteund wordt door een toenemend aantal speciale bibliographiën, die in vele gevallen een afdeeling van den Systematischen Catalogus kunnen vervangen, zoodat deze dan nog slechts dient als aanwijzer der werken, die na het verschijnen van de vakbibliographie zijn uitgekomen.

De vakbibliographie brengt den studeerende ook de titels onder de oogen van werken, die niet in de bibliotheek aanwezig zijn. Dit zal dikwijls leiden tot aanvulling van leemten, en ook kan men die werken van elders te leen ontvangen.

Het *intercommunale* leenverkeer, dat in vreedstijd zich zelfs tot *internationaal* uitbreidt, in de laatste jaren aan onze groote bibliotheken ingevoerd, waardoor men zonder extra-kosten over den voorraad van al onze groote bibliotheken kan beschikken, neemt steeds groteren omvang aan en zal op den duur leiden tot een beter economiseeren der nog steeds veel te schraal toegestane gelden.

Het zal u duidelijk zijn dat de arbeid van het systematiseren, zooals ik het mij voorstel, een dagelijksche oplettendheid en toewijding vereischt, waarbij weder de voortdurende voorlichting door deskundigen onontbeerlijk is. Ik zie dus in de toekomst de noodzakelijkheid dat de bibliothecaris zich steeds meer bij de leeraren aansluit om door den dagelijkschen omgang voortdurend op de hoogte te blijven van de richting die de studie in elk vak neemt. Maar ook zal de bibliothecaris een andere richting hebben uit te zien, naar de studenten, dat zijn de jongere krachten in het studieleger, die nu reeds, dikwijls onbewust, bezig zijn de kiemen te leggen voor later opwassende studiën. Elke vraag die hem van die zijde bereikt zal hem welkom zijn en elk verlangen zal door hem in ernstige overweging genomen worden.

Ik heb getracht in deze oogenblikken die mij gelegenheid gaven mij eens voor altijd in het openbaar uit te spreken, bij U de overtuiging te wekken, dat het vak van den bibliothecaris bij uitstek van practischen aard is. Wanneer men spreekt van bibliotheekwetenschap, dan ben ik wel bereid dezen term te aanvaarden, mits men er onder versta de wetenschap van zoo practisch mogelijk te zijn.

*Mijn zeer gewaardeerde voorganger,
de Heer Van Pelt Lechner,*

schrijft mij, dat familie-omstandigheden hem beletten hier tegenwoordig te zijn. Toch meen ik dat zijn naam hier niet mag ontbreken. In de 16 jaren, dat hij de bibliotheek heeft geleid, heeft hij ze opgekweekt van een kleinen scheut tot een krachtige plant, die jaarlijks vruchten afwerpt. Nu ik de zorg voor deze plant van hem overneem, is het mij, alsof de zwaarste arbeid thans verricht is, en gevoel ik dat door zijne regelmatige behandeling gedurende zooveel jaren mij menige teleurstelling gespaard is. Het is mij een aangename gedachte, de zekerheid te hebben, zijn welwillende voorlichting altijd te mogen invoeren.

U allen, die hem gekend hebt, zult met mijn wensch instemmen, dat hem nog vele jaren gegund mogen worden, om zijn rusttijd met de hem eigen en ons allen bekenden ijver en werklust voor zich zelf en anderen nuttig te maken.

*Zeergeleerde Heeren Directeur en Leeraren
der Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Bosch-
bouwschool.*

Ik heb gaarne deze gelegenheid gebruikt om mij tegenover U over de bibliotheconomie uit te spreken. Ik hoop dat het U uit het gesprokene duidelijk is geworden, dat het mijn hoofdwensch is U bij Uwe onderling ver uiteenloopende studiën en bij Uw dagelijksche practijk zooveel mij mogelijk is nuttig te zijn. Ik herhaal nog eens dat ik daarbij Uw aller medewerking behoef. Van Uwe vriendelijke ontvangst heb ik mij reeds overtuigd. Die geeft mij het vertrouwen, dat onze omgang aangenaam zal zijn.

Een woord van dank aan U persoonlijk,

Hooggeachte Heer Berkhout,

voor de vriendelijke wijze waarop U mij in de Wageningsche omgeving hebt binnengeleid, en vooral voor Uwe bereidwilligheid het bibliothecarisschap tijdelijk te willen waarnemen, waardoor het mij mogelijk werd mijn taak in Amsterdam tot op een bevredigend punt af te werken.

*Mijn gewaardeerde medewerkers aan de
Bibliotheek,*

Van den eersten dag af, dat ik hier was, heeft Uw toewijding aan Uwe taak mij verkwikt. Wat er in onzen omgang zich ook moge voordoen, kleine verschillen, misschien groote verschillen, — ik wil nu maar zeer pessimistisch zijn, dan valt het zeker mee, — wij zullen elkander altijd weder ontmoeten op die basis van de toewijding, die wij allen gelijkelijk voor de bibliotheek hebben. Er staat ons een zware taak te wachten. Uitbreiding beteekent toenemende arbeid, die steeds ernstiger wordt en meer verantwoording oplegt. Echter — dispereert niet — waar de toekomst mij de plicht oplegt een groot deel der verantwoording op U over te dragen, legt zij mij tevens de verplichting op, Uw arbeid zóó te regelen, dat ieder naar zijn krachten en aanleg de bibliotheek ten nutte kan zijn.

Het is ook een schoone taak, die U wacht. Benijdt nooit Uwe collega's, die wellicht in een andere instelling zijn, waar niet veel van hen gevergd wordt, maar die langzaam verdroogen, helaas een ontwikkelingsproces, dat nog te veel in onze bibliotheken voorkomt. Nieuw werk wekt telkens opnieuw de belangstelling en houdt ze wakker. Een flinke aanpak van een moeilijk probleem en doorzetting, tot het gelukkige eind bereikt is, geven een voldoening die de daarop volgende rust en ontspanning dubbel zoet maakt.

Ik hoop dat onze omgang recht vriendschappelijk en vertrouwelijk zal zijn.

Mijne Heeren Studenten,

Ik heb U reeds in mijn voordracht genoemd. Er wordt veel voor U gedaan aan de bibliotheek. Zoowel de boeken die U ten gebruike verstrekt worden, als de ter lezing liggende tijdschriften, die U geleidelijk in het ruime veld der landbouwwetenschap den weg moeten leeren, worden met zorg gekozen, om U het beste te geven, wat er beschikbaar is. Het is één mijner vurigste wenschen, dat de bibliotheek medehelpe, — met tijdschriften van heinde en ver hier bijeen gekomen, geschreven in verschillende talen, waarvan de vlotte kennis een onafwijsbare noodzakelijkheid voor U is, — met mededeelingen over den arbeid van allerlei

instituten in binnen- en buitenland, — met illustratie-materiaal niet het minst, — ik zeg, dat de Bibliotheek met dit alles medehelpe, Uw blik ruim te maken en U de overtuiging bij te brengen, dat al wat in de geheele wereld op Uw studiegebied gebeurt, Uwe belangstelling verdient, zoodat het U opwekke al Uwe kracht aan Uw werk te wijden, en zóó te worden het volgende geslacht, dat in organiserenden en practischen arbeid, zoowel in ons vaderland, als in Indië, het tegenwoordige verre overtreft.

Met dezen wensch vertrouwd ik dat U allen, hier aanwezig, wien ik mijn vriendelijken dank uitspreek voor Uwe belangstellende tegenwoordigheid, zult instemmen.
